

AKTUÁLNÍ PROBLÉMY
RODINNĚPRÁVNÍ REGULACE:

RODIČOVSTVÍ,
VÝCHOVA A VÝŽIVA
NEZLETILÉHO

Renáta Šínová, Ondřej Šmíd, Marek Juráš
a kolektiv

leges

Vzor citace:

Šínová, R., Šmíd, O., Juráš, M. a kolektiv: Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého. Praha: Leges, 2013, 304 s.

Recenzenti:

Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Doc. JUDr. Marek Števček, Ph.D.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Šínová, Renáta

Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého / Renáta Šínová, Ondřej Šmíd, Marek Juráš a kolektiv. – 1. vyd. – Praha: Leges, 2013. – 304 s. – (Teoretik)

Anglické resumé

ISBN 978-80-87576-74-8 (brož.)

347.61/.64 * (437.3) * (437.6) * (4)

– rodinné právo – Česko

– rodinné právo – Slovensko

– rodinné právo – země Evropské unie

– kolektivní monografie

347 – Soukromé právo [16]

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
právnícké fakulty MU
0-2684c/158 937

0. Ro-48c

Vydalo Nakladatelství Leges, s. r. o., Lublaňská 4/61, Praha 2,
v roce 2013 jako svou 175. publikaci.

Edice Teoretik

Návrh obálky Michaela Vydrová

Redakce Jana Sladká Hyklová

Sazba a zlom Gradis

Tisk PBTisk, a. s., Příbram

www.leges.cz

© Renáta Šínová, Ondřej Šmíd, Marek Juráš a kolektiv, 2013

ISBN 978-80-87576-74-8

Obsah

Seznam použitých zkratk	11
Autorský kolektiv	15
Úvod	19
Rodinné právo v novém tisíciletí	19
Stručně k rodinnému právu v NOZ a k přípravě nových předpisů procesních	20
Proč vznikla tato publikace a co přináší	23
Část I. Chráním-li matku, chráním nezletilé dítě?	27
I.I Statusové otázky	32
Mateřství: Pandořiny skříňky	32
Otcovství: Konzervatismus, populismus anebo ignorantství?	33
Rozvod s nezletilými dětmi: Respektuje (staro)nová koncepce dítě ohrožené domácím násilím?	36
Osvojení: Vyšší ochrana přirozené rodiny?	41
I.II Majetkové věci: Odklon od spotřebního charakteru výživného	42
Část II. Rodičovství, výchova a výživa v historické perspektivě	45
II.I Garance ze strany „státu“ v péči o šlechtické sirotky podle moravského zemského práva 15.–17. století	47
II.II Poručnictví a zajištění výchovy a výživy sirotků v ustanoveních moravského zemského práva (15.–poč. 17. století)	56
II.III Výchova a výživa nezletilého dítěte v práve platnom na Slovensku v mezivojnovom období	64
Podmienky dosahovania zletlosti resp. plnoletosti	64
Status dieťaťa a jeho vplyv na právne pomery s rodičmi	68
Výchova a výživa manželského dieťaťa	69
Výchova a výživa nemanželského dieťaťa	75
II.IV Postavení rodiče při výchově a péči o dítě: Od obecného zákoníku občanského k novému občanskému zákoníku	80
Postavení rodičů do roku 1950	80
Postavení rodičů v období 1950–1964	82
Postavení rodičů v období 1964–1989	84
Postavení rodičů po roce 1989	85
Postavení rodičů v úpravě nového občanského zákoníku	87

II.V Péče o dítě v islámu v minulosti a současnosti	90
Rodičovská zodpovědnost	90
Časové omezení faktické péče o dítě	95
Práva nezletilého – výživné	96
Část III. Aktuální problémy právní úpravy poměrů mezi rodiči a dětmi	99
Díl I. Určování rodičovství	101
III.I.I Aktuální otázky určování rodičovství – právní vs. biologické otcovství	101
Východiska a okolnosti vydání nálezu sp. zn. Pl. ÚS 15/09	101
Nová konstrukce běhu lhůty pro popření otcovství dle ustanovení § 57 odst. 1	103
Právní nárok na podání žaloby k popření otcovství?	104
Ochrana práv biologického otce	105
Práva dítěte	105
Nový občanský zákoník	106
III.I.II K některým otázkám surrogátního mateřství	108
Postup při využití surrogátní matky	109
Je matka vždy jistá?	112
III.I.III Úprava náhradního mateřství v návaznosti na § 804 nového občanského zákoníku	119
Pojem náhradní mateřství	119
K závěrům diskusí o náhradním mateřství	122
Navrhovaná úprava	123
Zásahy do stávajících právních předpisů upravujících hmotné právo	123
Úprava v procesním předpise	124
III.I.IV Řízení o určení otcovství v kontextu rekodifikace soukromého práva	127
Povaha řízení o určení a popření rodičovství	127
Souhlasné prohlášení rodičů	129
Nová právní úprava místní příslušnosti soudu	130
Účastenství	131
Průběh řízení a rozhodnutí ve věci	132
III.I.V Perspektiva surrogátního mateřství u nás: inspirace z anglického práva	135
Nový občanský zákoník	135

Soukromoprávní aspekty náhradního mateřství v anglickém právu	136
III.I.VI Druhá domněnka otcovství ve vztahu k osvojení	141
Díl II. Rodičovská odpovědnost	147
III.II.I Ciele výchovy maloletého dítěte (filozoficko-právní esej)	147
Pojem výchova a jej obsah	147
Právní úprava	149
Ciele výchovy maloletého dítěte	151
III.II.II Rovnost rodičů při výkonu rodičovské zodpovědnosti	154
Ústavněprávní projevy rovnosti	155
Zásada rovnosti v soukromém právu	157
Zásada rovnosti v rodinném právu	159
III.II.III Postavení otce v nesezdaném páru – srovnání s irskou právní úpravou – na podkladu rozhodnutí Soudního dvora EU J. McB. proti L. E.	166
Východiska české právní úpravy	167
Irská právní úprava	169
III.II.IV Podpora rodičovství v Polsku	176
Právní zakotvení podpory rodiny a rodičovství	176
Instituty na podporu rodiny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí	177
Právní úprava v Polsku	178
III.II.V K nové úpravě jednání rodičů v zájmu nezletilých dětí	182
Konání rodičů při výkonu rodičovské odpovědnosti	182
Zastoupení dítěte jako specifická součást rodičovské odpovědnosti	183
Okolnosti rodinné povahy	184
Aplikovatelnost obecných ustanovení	185
To podstatné... ..	186
III.II.VI Vybraná problematika Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí	189
Procesní úprava	192
Díl III. Výživovací povinnost mezi rodiči a dětmi	194
III.III.I Rozhodnutí o výživném jako jedno z rozhodnutí s tzv. klauzulí <i>rebus sic stantibus</i>	194
Rozhodnutí s tzv. klauzulí <i>rebus sic stantibus</i>	194
Specifika rozhodnutí o výživném ve vztahu k jiným rozhodnutím s tzv. klauzulí <i>rebus sic stantibus</i>	196

III.III.II	Rozsah výživného k nezletilým dětem a metody jeho určení.....	200
	Stanovení rozsahu (výše) dávek výživného	201
	Metody určení rozsahu výživného.....	206
III.III.III	Výživné ve sporném řízení a nový občanský zákoník	215
	Výživné dle nového občanského zákoníku	215
	Dokazování ve sporném řízení obecně.....	216
	Dokazování ve sporném řízení o výživném	217
	Zvláštnosti dokazování ve věcech výživného rozvedeného manžela	219
	Náklady rodinné domácnosti	221
	Specifické problémy výživného v soudním řízení	222
III.III.IV	Právní úprava minimálního výživného na diéta v právním poriadku SR.....	225
III.III.V	Role výživného při tzv. administrativních rozvodech	229
	Dánsko	229
	Nizozemsko	229
	Estonsko	230
	Portugalsko	231
	Norsko	232
III.III.VI	Aktuální mezinárodní úprava vymáhání výživného v Slovenskej republike	234
	Dohovor o vymáhání výživného v cudzine zo dňa 20. 6. 1956	235
	Dohovor o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovacej povinnosti k deťom zo dňa 15. 4. 1958	236
	Dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí o vyživovacej povinnosti zo dňa 2. 10. 1973	236
	Dohovor o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach zo dňa 30. 10. 2007, tzv. Lugánsky dohovor	237
	Dohovor o medzinárodnom vymáhaní výživného na deti a iných členov rodiny zo dňa 23. 11. 2007	237
	Protokol o rozhodnom práve pre vyživovaciú povinnosť zo dňa 23. 11. 2007	239
	Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti	240
	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 zo dňa 21. 4. 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky.....	241
	Vzájomnosť vo veciach rozhodnutí o výživnom	242

	Dvojstranné medzinárodné zmluvy o právnej pomoci a vnútroštátna právna úprava podľa zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom	242
III.III.VII	Výchova a výživa nechtěných dětí v souvislosti s žalobami wrongful life a wrongful birth	244
	Obecné vymezení žalob wrongful life a wrongful birth	244
	Náhrada za výchovu a výživu zdravého dítěte	246
	Náhrada za výchovu a výživu postiženého dítěte	250
Díl IV. Jiné formy péče o nezletilé		252
III.IV.I	Svěření dítěte do pěstounské péče	252
	Dysfunkční rodina	253
	Náhradní péče o ohrožené dítě	254
	Pěstounská péče	255
	Formy pěstounské péče	257
	Změny v novém občanském zákoníku.....	258
	Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí	262
	Pěstounství na přechodnou dobu	264
	Dávky pěstounské péče	266
	Příbuzenská pěstounská péče	267
	Dohoda o výkonu pěstounské péče	267
Závěr		271
Použitá literatura		277
	Monografie tuzemské	277
	Monografie zahraniční	282
	Příspěvky ve sbornících	284
	Články	286
	Právní předpisy	289
	Internetové zdroje	292
	Výběr judikatury českých soudů	295
	Výběr judikatury evropských soudů	297
Summary		299

Autorský kolektiv

JUDr. Renáta Šínová, Ph.D. – odborná asistentka na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, advokátní koncipientka, vedoucí autorského kolektivu

Úvod (ve spoluautorství s Mgr. Markem Jurášem), Závěr (ve spoluautorství s Mgr. Markem Jurášem), Kapitola III.I.IV

JUDr. Ondřej Šmíd, Ph.D. – postdoktorand na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokát

Kapitola III.III.II (ve spoluautorství s Radkou Demjanovou)

Mgr. Marek Juráš – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátní koncipient

Úvod (ve spoluautorství s JUDr. Renátou Šínovou)

Závěr (ve spoluautorství s JUDr. Renátou Šínovou)

JUDr. Lenka Bezoušková, Ph.D., LL.M. – odborná asistentka na Katedře teorie práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, působí také v Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky

Kapitola II.V

Mgr. Kateřina Cilečková – studentka doktorského studijního programu na PF UP v Olomouci, působí na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity v Ostravě

Kapitola III.II.IV

Kapitola III.IV.I (ve spoluautorství s JUDr. Lenkou Westphalovou)

Mgr. Radka Demjanová – absolventka Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátní koncipientka

Kapitola III.III.II (ve spoluautorství s JUDr. Ondřejem Šmídem)

JUDr. Klára Hamuláková, Ph.D. – odborná asistentka na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola III.III.I

Mgr. Dalibor Janiš, Ph.D. – vědecký pracovník na Katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola II.II

Mgr. Jana Janišová, Ph.D. – odborná asistentka na Katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola II.I

doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D. – docentka Katedry občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, advokátka

Část I.

Mgr. Pavla Ládová – studentka doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátní koncipientka

Kapitola III.III.V

Mgr. Petronela Luprichová – odborná asistentka na Katedře občanského práva Univerzity Komenského v Bratislavě

Kapitola III.III.IV

Mgr. Tomáš Marek – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokátní koncipient

Kapitola III.I.II

JUDr. Alena Mátejková – ředitelka Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže Slovenskej republiky

Kapitola III.III.VI

Mgr. Tomáš Pavlíček – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, soudce Okresního soudu ve Zlíně

Kapitola III.III.III

Mgr. Lucia Pohančeničková – studentka doktorského studijního programu na Fakultě práva Paneurópské vysoké školy v Bratislavě

Kapitola III.II.I

Mgr. David Rašovský – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokát

Kapitola III.II.II

Mgr. Petr Sedlák – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, soudce Krajského soudu v Brně

Kapitola III.I.VI

JUDr. Monika Schön – studentka doktorského studijního programu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně

Kapitola II.IV

Mgr. Kateřina Smolíková – studentka doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola III.I.III

JUDr. Karel Svoboda, Ph.D. – odborný asistent na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, soudce Krajského soudu v Plzni

Kapitola III.II.V

JUDr. Ivana Šošková, PhD. – odborná asistentka na Oddělení dějin státu a práva Katedry teorie a dějin státu a práva Právnické fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenská republika

Kapitola II.III

Mgr. Lucia Valentová – studentka doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva a vedoucí kanceláře Studentské právní poradny Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola III.II.III

Mgr. Jana Volková – studentka doktorského studijního programu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, asistentka soudce

Kapitola III.III.VII

JUDr. Lenka Westphalová, Ph.D. – odborná asistentka na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Kapitola III.IV.I (ve spoluautorství s Mgr. Kateřinou Cilečkovou)

Mgr. Anna Zemandlová – advokátní koncipientka, studentka doktorského studijního programu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity

Kapitola III.I.I

Kapitola III.I.V

JUDr. Jiří Martin Zrůst – student doktorského studijního programu na Katedře občanského práva a pracovního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, soudce Krajského soudu v Brně

Kapitola III.II.VI